

стане: лудъ, псалтъ и хекиминъ. Ч. 137. „Ти, Марийко, не слушай екиминътъ... Старите хора знаятъ повече“. З. 107. Нажелилу се на седемдесе крале, Та си пращатъ първа изметчие, Да си иде на Юдинска земе, Да си викне Юда хикимѣйка, Да си дойде на край земе, Да си лечи Брахиля крале. Ва. 82. Нонка Панчу продума: ази съм, Панчо, церавка,—, йоще екимѣйка. Д. 27, 11—12. ср. екимъ.

Хелбѣтъ Хелбѣте* (*elbet, elbetté adv. a. Certainement, de toute manière*) нар. (см. елбѣте), навѣрно, во всякомъ случаѣ: Ти елбѣте ще ни паднешъ въ ржѣтъ.—Хелбетъ я, ще са поназландисать. Зк. 184. Азъ, кажи, хелбетя щж му докарамъ на уматъ да си припомни! Л. Д. 70 р. 166. Всички ние имаме дѣца и сами сме были дѣца, хелбетя знаемъ що ще ся кажи отхрана. *ib.* р. 167.

Хеле* (*helè, particule pers. t. 1. Laissez, cessez. 2. Enfin, après tout, soit, voilà qui est bien*) частница но: Сусъ камене тои люде ша побиегъ! Хеле поле не си даватъ (*Ils tueront les hommes avec des pierres, Mais ils ne donneront leurs champs*). Ва. 30. Ние въ това отношение сме много назадъ, защото литературата ни е много твърдѣ бѣдна. Хе-ле што се отнася до книги за прочитаніе отъ малко развити ученици—такива книги почти вѣмаше никакъ. Пс. 9—10 р. 152. **Хеле пакъ, ама хеле**, но въ особености: Сичко, сичко що го обикалеше, го веселеше, хеле пакъ пусти надежди и бълнуванья—го принасяха. Зк. 167. Че като грѣмвахъ да пѣятъ онѣзи ми ти псалтове, хеле пакъ дѣчицата съ тѣхнитъ си гласове, като писняхъ то сякашъ чи Ангели Божии тѣй развеселивахъ черквата. *ib.* 24.

Хеменъ* (*hemîn, adv. p. Seulement, pas moins, ni plus ni moins, également, ainsi, même*) нар. ровно: Сега токо рѣчи хеменъ съмъ на 80 години. Зк. 21.

Хемъ* союзъ 1) и: Хемъ го бие, хемъ му не дава да плаче. Хемъ сръби, хемъ боли. Хемъ шуто, хемъ бодѣ. Ч. 236. Майчица си Марика плетеше, Хемъ ѝ плете, Хемъ Марика учи. М. 141. Царьотъ сятне какъ къ види това тоя юнасту, къ ти даде хямъ пари, хямъ дѣщерета си. Д. р. 142. Хемъ си припка и низъ гърло выка. Ч. 287. 2) и притомъ: Множество народъ е напушталъ плодородната си земля хемъ тогава, когато и самото правителство е употрѣблявало усилия за да се туриятъ прегради на такова едно преселяване. Пс. 9—10 р. 5. Г. В. на цѣли 16 странички ни излага—хемъ не туку така, ами умно, сериозно—всичкиятъ мурафетъ на писмописанието. *ib.* р. 180. 3) да: Донеси ми паритъ брей хемъ по-скоро че ми трѣбать (да поскорѣ).

Хендекъ* (*khandaq, s. ar. comm. handek. Fossé*) с. м. ровъ, канава: Хенрихъ заповѣдалъ да ся направятъ просты градове, обкопани